

NACIONALINIAI TYRIMAI PREKYBOS VAIKAIS SRITYJE (2003)

Rėmėjai: Lietuvos vaikų teisių gynimo organizacija „Gelbėkit vaikus“

Tyrėjų grupė: S. Gečėnienė, S. Mališauskaitė

MOKSLO DARBU
SAVADAS
1992 - 2006

Tyrimas buvo atliktas siekiant identifikuoti preliminarius prekybos vaikais problemas mastus Lietuvoje, jos priežastis bei įvertinti pagrindines valstybinių ir nevyriausybinių organizacijų, dirbančių prekybos vaikais srityje, veiklos kryptis.

Svarbūs informacijos šaltiniai buvo interviu su valstybinių ir visuomeninių organizacijų atsakingais atstovais, dirbančiais prekybos žmonėmis srityje: aiškinantis, kaip šis nusikaltimas išaiškinamas ir tiriamas, kokia informacinė, socialinė, psichologinė ir kt. pagalba teikiama prekybos žmonėmis aukoms, bei kokie yra oficialūs statistiniai duomenys. Svarbių tyrimui duomenų taip pat gauta pateikus specialią užklausą Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos dėl prekybos vaikais nusikaltimų išaiškinimo Lietuvoje. Atlikta žiniasklaidos analizė bei sociologinių tyrimų analizė prekybos vaikais srityje bei nacionalinės teisinio reglamentavimo sistemos tyrimas.

Tyrimo daroma išvada, kad prekyba vaikais Lietuvoje dar nėra įgijusi masinio pobūdžio, tačiau tikėtinas situacijos pablogėjimas. Tyrimo metu nustatyta, kad visais teisės saugos išaiškintais prekybos vaikais atvejais aukos buvo 14 - 17 metų nepilnametės, įtraukiamos į prostituciją. Todėl tikėtina, kad prekyba vaikais Lietuvoje plis lygiagrečiai su prekybos moterimis (jau esančios itin opia problema) plitimu. Kartu pastebėtina, kad Lietuvoje dar nebuvo išaiškintas nė vienas vaikų pardavimo privertiniam darbui, prekybos organais, seksualinio išnaudojimo pedofilinei pornografijai, vaikų pardavimo į bevaikės šeimas atvejis, todėl galima daryti prielaidą, kad visos šios prekybos vaikais formos Lietuvoje yra dar užuomazgos stadijoje.

Tyrimo išanalizavus Lietuvos Respublikos teisės aktų (numatančių baudžiamąją atsakomybę už prekybą žmonėmis ir su tuo susijusias nusikalstamas veikas), normas, daroma išvada, kad jos yra pakankamos efektyviai prekybos žmonėmis prevencijai ir kontrolei vykdyti. Taip pat sukaupiti duomenys pagrindžia pozityvų vykdomų programų – Nacionalinės programos prieš vaikų seksualinį ir seksualinį komercinį išnaudojimą bei Prekybos žmonėmis ir prostitucijos kontrolės bei prevencijos 2002–2004 metų programos – vertinimą. Lietuvoje jau yra sukurta institucinė prekybos žmonėmis, taip pat ir vaikais, prevencijos ir kontrolės sistema. Kartu atkreipiamas dėmesys į tai, kad viena iš pagrindinių šioje srityje veikiančių įstaigų galėtų ir turėtų tapti Vaiko teisių apsaugos tarnybos, kurios pagal savo struktūrinę padėtį (jos yra įsteigtos remiantis Lietuvos teritoriniu suskirstymo principu kaip kiekvienos Lietuvos miesto ar rajono savivaldybės administracijos teritorinis padalinys) ir atliekamas funkcijas (jos yra pagrindinės tiesiogiai vaiko teisių apsaugos srityje dirbančios institucijos) galėtų būti tiek pagrindinės tiesiogiai veikiančios institucijos, tiek kitų valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų veiklą koordinuojančios institucijos. Konstatuota, kad prekybos žmonėmis – taip pat ir vaikais – srityje veikia santykinai daug nevyriausybinių organizacijų, tačiau tėra vos keletas organizacijų, kurios specializuojasi prekybos žmonėmis srityje, nėra nė vienos organizacijos, kuri specializuojasi prekybos vaikais srityje.

Gautų duomenų analizė buvo pagrindas suformuluoti šias rekomendacijas: tikslinga specializuoti prekybos vaikais ir susijusių nusikalstamų veikų ikiteisminį tyrimą, numatant atskiras policijos ir kitų institucijų veiklos kryptis; tikslinga stiprinti institucijas (valstybines ir nevalstybines), kurios šiuo metu jau dirba prekybos žmonėmis prevencijos, reabilitacijos srityje bei kartu skatinti jas vykdyti programas prekybos vaikais srityje; prekybos vaikais prevencijos, reintegracijos srityje būtina įtraukti daugiau valstybinių ir nevalstybinių institucijų, kurios tiesiogiai dirba vaikų teisių apsaugos, socialinės pagalbos srityje; būtina plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą, diegiant specializuotas prekybos vaikais kontrolės ir prevencijos priemones Lietuvoje.